

MIQUEL VIDAL I GUARDIOLA,

I EL SEU INFORME SOBRE LA CONFERÈNCIA DE BRETTON WOODS

FRANCESC ARTAL

Miquel Vidal i Guardiola (Barcelona, 3-11-1887 – Estoril (Portugal) 22-9-1961) fou un dels experts en urbanisme i en política financera més sòlid i més ben preparat amb els que comptà el dirigent de la Lliga Regionalista (Lliga Catalana a partir de 1933) Francesc Cambó. Per influència del seu mestre Antonio Flores de Lemus, va anar a estudiar a Alemanya, on va tenir com a professors Max Weber i Werner Sombart, i va conèixer el pensament econòmic de Karl Bücher, Gustav Schmoller i Adolf Wagner. La seva estada alemanya el va posar en contacte amb l'administració local, ja que va treballar a la municipalitat de Colònia. Aquesta experiència li va permetre substituir Pere Coromines com a cap de la secció d'Hisenda de l'Ajuntament de Barcelona, entre el 1912 i el 1925, any en què començà a treballar a la Compañía Hispano-Americana de Electricidad, la CHADE, com a persona de confiança de Francesc Cambó. L'experiència a l'Ajuntament de Barcelona li permeté de familiaritzar-se amb els temes financers, i en la reflexió sobre models municipals i territorials. Ell fou, segons explica Francesc Roca a *Política Econòmica i territori a Catalunya (1901-1939)*¹, un dels que ajudà a crear el model de la *Gross-Barcelona*, a semblança del *Gross-Berlín*, que defensava els interessos dels industrials, i que seguint el model territorial prussià venia a implicar una nova definició de les condicions de producció i com calia lligar-les a l'actuació dels agents locals i, alhora, a la iniciativa privada. El nou model, el nou bloc urbà proposat, reclamava la construcció de noves infraestructures, la prestació dels serveis necessaris i la reforma de les finances locals amb l'objectiu de fer possible unes ciutats compactes i ben articulades.

Ja el 1916 va criticar el projecte de reforma de les hisendes locals de Santiago Alba, car no dotava amb els recursos necessaris les administracions locals per a sortir del seu dèficit crònic. Vidal i Guardiola demostrà en aquella ocasió tenir una informació molt àmplia i acurada sobre els problemes bàsics de les hisendes locals, i quines eren les seves vies de solució² A l'Escola d'Administració Pública de la Mancomunitat de Catalunya, explicava l'assignatura de *Teoria de la hisenda pública*. El programa estava inspirat en Adolf Wagner i

¹ Proleg de Fabià Estapé. Introducció d'Ernest Lluch. Barcelona, 1979

² «Los proyectos de D. Santiago Alba y las haciendas locales», *Revista nacional de economía*, I, octubre-noviembre 1916.

en la ciència hisendística alemanya³, però també tenia presents les necessitats concretes d'una economia industrial com la catalana. Destacà com a professor a diversos llocs afins a la Lliga Regionalista, i abans de la guerra fou professor de finances públiques a la Universitat Autònoma de Barcelona, en el curs 1934-35. Als anys trenta, destacà com a expert en temes d'hisenda com a diputat al Parlament de Catalunya, especialment en el debat sobre l'anivellament del pressupost de l'Ajuntament de Barcelona, quan el pressupost de l'Ajuntament de 1933 doblava el de la Generalitat. Del seu coneixement sobre els problemes financers i crediticis municipals, Vidal i Guardiola passà a moure's dins el món de les finances internacionals, a partir del moment en què entrà amb funcions directives a la CHADE, dins del *staff* de Francesc Cambó i al costat de Joan Ventosa i Calvell. Un cop acabada la Guerra Civil, seguí dedicant-se a les finances internacionals i passà a residir a diverses ciutats, com París, Brussel·les, Nova York i Lisboa. Per tant, era un gran coneixedor del món financer.

El present Informe fou presentat el juliol del 1944 a la Comissió Executiva del *Consejo Permanente de Asociaciones Americanas de Comercio y Producción*⁴, per a relatar els acords de la Conferència de Bretton Woods, a la qual ell no hi assistí, a jutjar pel que afirma a la bibliografia, quan diu que analitza la documentació completa que li varen deixar diversos assistents a la Conferència. Per tant, tenint en compte que la Conferència tingué lloc de l'1 al 22 de juliol del 1944, l'informe de Vidal i Guardiola, publicat a ciclostil l'any següent, fou redactat «en calent». El lector veurà com explica els preparatius de la Conferència, i com exposa les concepcions antagòniques de H. D. White i J. M. Keynes molt millor i més extensament que molts manuals d'història econòmica. Explica molt bé com Keynes partia de la preocupació central per la desocupació, com s'oposava a les doctrines ortodoxes i com, a més de plantejar el mecanisme monetari i la política comercial, va proposar què fer amb la producció, la distribució i el preu dels productes bàsics, tot insistint en la necessitat d'efectuar inversions a mig i a llarg termini dirigides on fos necessari. El lector podrà comprovar com s'expliquen amb detall les propostes de Keynes, que no deixaven d'establir unes bases per a un futur govern del món capaç d'ajudar les obres de reconstrucció necessàries després dels estralls causats per la Segona Guerra Mundial. Vidal i Guardiola va clissar molt bé la postura dels EUA, que acabaria per imposar-se a la de Keynes, i com el sistema monetari internacional acabaria reposant en l'or i el dòlar americà, fet que a curt termini, com és sabut, no va contribuir en un primer moment a aixecar l'economia de postguerra a Europa. Va caldre esperar el Pla Marshall de 1947. A l'Informe Vidal i Guardiola no dissimula les seves preferències pel projecte de Keynes, que considerava més complet que el de White.

Hom explica tots els debats previs a la Conferència, els acords que es prengueren en el Conveni i, en el capítol VI, hi formula les seves crítiques. Explica en profunditat el funcionament del Fons Monetari Internacional, i els arguments en pro i en contra d'un patró or rígid, o un patró més elàstic. Enfront d'aquests debats, Vidal i Guardiola sostenia que el veritable desequilibri internacional no era pas de caràcter monetari, sinó comercial,

³ Vegi's F. Roca, *Op. cit.*, p. 68-69.

⁴ Tot i que al final el text està datat a Nova York, octubre de 1944

i que el que havia de fer el món era intensificar el comerç internacional cap als països més necessitats i cap als rics. El Fons, en darrera instància, havia de disposar de recursos per a poder disminuir els desequilibris que entenia que serien transitoris; però si es produïa una contracció en el comerç mundial, qui hi sortiria patint més serien els països menys pròspers, i els recursos abocats pel Fons caurien aleshores en el buit, el Fons seria «un Fons sense fons» (p. 69). L'Informe està ple de comentaris plens d'agudeses. Per exemple, quan en fer el judici crític sobre el Fons Monetari Internacional, afirma que «El esfuerzo de síntesis analítica (perdónese la expresión) que sigue a continuación procurará distinguir entre los aspectos, técnico y político, de la crítica. En muchos casos la distinción es imposible. Muchas impugnaciones de intención evidentemente política van envueltas en un ropaje técnico» (p. 57). Hom adverteix que si s'afavoreix que els països rics exportin cap als pobres, o menys pròspers, el món acabarà dividit en dos grups: pocs països rics, i la resta amb economies precàries. El que caldria per a Vidal i Guardiola seria que, en tot cas, els països rics importessin, i així també comprarien als països amb més problemes de desenvolupament. Seria l'única forma d'anar vers la reconstrucció. I veié un altre inconvenient: l'excés de «sobirania nacional», concepte que caldria revisar, ja que el que passava era que cada país defensava els seus propis interessos, sense tenir una visió més global dels problemes que eren ja comuns, a nivell internacional.

En les crítiques al Banc Mundial, Vidal i Guardiola encara era més contundent: era una mica reticent a crear-lo, sobretot si no prenia un fort impuls el comerç internacional, perquè corria el perill de permetre l'abús de les facilitats, que al final pensava que no afavoririen les inversions internacionals. Hi veia confusió en els objectius: préstecs disfressats de regals, regals disfressats de préstecs. En canvi, mostrava simpaties per les posicions de l'Alvin. H. Hansen, adaptador brillant de les teories keynesianes, que demanava un programa expansiu basat en inversions públiques que afavorissin l'increment d'oportunitats per a la inversió privada. Les inversions públiques, però, deia Vidal i Guardiola, havien de ser esmerçades amb criteris d'eficàcia. Sense exagerar, sense caure en una intervenció excessiva de l'Estat, en un «socialismo de Estado prematuro, exagerado, absorbente, incompetente y destructor» (p. 157). No té pèrdua la definició de colònia que donava: «sufre el trato de colonia un país cuya economía es regida y orientada por otro, que la trata como objeto de explotación y no como sujeto, con intereses propios» (p. 103). A més, les colònies convertides en Estats independents tenien poca presència en el comerç internacional, deia, i disposaven de pocs productes sobrants per a col·locar. Sense capital autòcton, no podia haver-hi progrés econòmic. I insistia: el Banc Mundial havia de funcionar com a Banc, no com a Entitat dedicada a concertar crèdits a llarg termini sense cap rendibilitat, ni a fer regals.

L'octubre de 1944 Vidal i Guardiola es preguntava si els acords de Bretton Woods serien aprovats pels diferents governs. Hom veia els factors favorables i els contraris als acords: als EUA, en general la banca criticava els acords, el Partit Republicà hi era hostil, a l'inrevés que el Partit Demòcrata. Al Regne Unit s'hi estava a favor, però sabien que ho havien d'acabar pactant amb els EUA. Era difícil que l'opinió pública seguís els debats i entengués els tecnicismes monetaris, però si no s'aprovaven i no es podien posar a la pràctica la *Foreign Policy Association* profetitzava una ona de pessimisme.

Hom va explicar amb profunditat la situació de l'economia americana enfront dels acords: «sin inclinarnos exageradamente ante el materialismo histórico, sabemos que los Estados Unidos, harán lo que las circunstancias les aconsejen, quizás lo que las circunstancias les impongan» (p. 123). Veia l'economia americana molt concentrada en si mateixa, i sense tenir massa en compte el món econòmic exterior. Com fer creure a l'economia americana, es preguntava, que fent sacrificis faria prosperar la seva economia? Després d'una llarga i detallada anàlisi sobre la situació de l'economia nord-americana, Vidal i Guardiola analitzà les dificultats de la seva adaptació als acords de Bretton Woods. I no es limità als EUA, sinó que parlà també dels principals països europeus, i entre ells Espanya. On hi veié la necessitat de modernitzar el seu transport i el seu equipament industrial, després d'haver passat la Guerra Civil. Al seu entendre, Espanya havia de modernitzar la seva organització econòmica, de forma de poder augmentar les seves exportacions, no tan sols als EUA sinó també a alguns dels seus països subministradors importants. Vidal i Guardiola era decidit partidari d'una economia expansiva, el que volia dir fer créixer la producció i dirigir-la cap al comerç exterior.

El lector trobarà llargues explicacions, des de les idees que emmarquen els problemes fonamentals a l'època de la Conferència fins a l'explicació dels serrells de més detall. A l'Informe hi és tot. Al final hi ha un Apèndix, tancat el 10-11-1944, dia de l'obertura de la *International Business Conference* de Rye, Nova York, on hi hagué una acollida freda als acords de Bretton Woods. Les opinions dels escèptics eren contràries al Fons, i més favorables a la creació del Banc Mundial. És interessant la cita que feia d'un article de Gunnar Myrdal a l'*Atlantic Monthly*, titulat «Is American Business Deluding Itself?» (novembre 1944), en què, després d'haver viscut una temporada llarga als EUA, preveia un període d'intranquil·litat econòmica, de creixement de l'atur forçós i d'instabilitat de preus, i crisi de sobreproducció a l'agricultura (p. 153). Vidal i Guardiola demostrà conèixer a fons la situació econòmica dels principals països d'Europa, i molt en especial la dels EUA, i veia perfectament quins eren els problemes econòmics bàsics de l'escenari postbèl·lic, que calia afrontar, això sí, amb molta col·laboració internacional, però prèviament, deia, tots els països havien de prendre mesures per a reorganitzar la seva economia. Hom afegeix a l'Informe un Addendum, amb l'Acta Final dels acords de Bretton Woods i l'articulat del Banc Mundial.

Al final s'adoptà el projecte nordamericà, però amb alguns canvis. Per als EUA el projecte de Keynes, amb la creació del *bancor* –com a moneda utilitzada només pels bancs centrals i que computaria com a reserva–, originaria una excessiva liquiditat internacional, i els feia jugar un paper creditor d'una dimensió massa àmplia, al que els americans es mostraren reticents. Com és sabut, les paritats varen acabar establint-se en relació a l'or i al dòlar americà. Va vèncer la posició dels americans, amb algunes incorporacions britàniques. Però el que traspua l'Informe és una simpatia de Vidal i Guardiola per les tesis keynesianes de fer jugar a l'or un paper subordinat. El seu Informe és un document molt important, un text bàsic d'una gran finor analítica i crítica, i testimoni d'uns fets que varen influir poderosament en la vida econòmica i en el progrés del món occidental. Malauradament, Espanya no passà a ser membre del Fons Monetari Internacional i del Banc Mundial fins al 1958.